

dr inż. Marlena Piekut¹

Kolegium Nauk Ekonomicznych i Społecznych
Politechnika Warszawska

Ochrona projektów wynalazczych w ujęciu regionalnym

UWAGI WSTĘPNE

Aktywność innowacyjna przedsiębiorców decyduje o konkurencyjności ich podmiotów gospodarczych, o zdolności do utrzymania się na rynku. Sukces przedsiębiorcy i każdego twórcy nie zależy tylko od zdolności tworzenia innowacji ale także od zdolności zabezpieczania rozwiązań własnych i ich prawnej ochrony [Ozimek, 2009, s. 6]. Prawna ochrona własności przemysłowej pomaga przedsiębiorcom w niedopuszczeniu konkurencji do powielania i kopiowania produktów, przyciąganiu inwestorów potrzebnych do dalszego rozwoju firmy, sprzedaży praw patentu w przyszłości, kreowaniu wizerunku firmy za pomocą znaku towarowego, tworzenia nowej wartości marketingowej. Chronione rozwiązania stymulują więc konkurencyjność [Piekut, 2012a, s. 91–100]. Przyczyniają się także do zwrotu kosztów poniesionych w związku z tworzeniem i promocją danego produktu.

Polskim aktem prawnym w zakresie praw ochrony własności przemysłowej jest ustawa z dnia 30 czerwca 2000 r. Prawo własności przemysłowej. Wśród praw własności przemysłowej można wyróżnić [Górak, 2007, ([http](http://))]:

- projekty wynalazcze, które obejmują wynalazki, wzory użytkowe, wzory przemysłowe, topografie układu scalonego oraz projekty racjonalizatorskie,
- znaki towarowe,
- oznaczenia geograficzne,
- zwalczanie nieuczciwej konkurencji.

Inny podział dzieli prawa własności przemysłowej na techniczne, tj. patenty, prawa ochronne na wzory użytkowe i topografie układów scalonych oraz marke-

¹ Adres korespondencyjny: Kolegium Nauk Ekonomicznych i Społecznych, Politechnika Warszawska, Filia w Płocku, ul. Łukasiewicza 17, 09-400 Płock, e-mail: mpiekut@op.pl

tingowe, tj. wzory przemysłowe, znaki towarowe, oznaczenia geograficzne, domeny internetowe.

Prawa wyłączne (prawa korzystania w sposób zarobkowy lub zawodowy z wyniku intelektualnego chronionego tym prawem) do wynalazków, wzorów i topografii przysługują zasadniczo twórcom rozwiązań, a wyjątkowo także pracodawcy, gdy rozwiązanie zostało dokonane w wyniku wykonywania obowiązków ze stosunku pracy, zamawiającemu, gdy rozwiązanie zostało dokonane w wyniku realizacji umowy (o ile strony nie ustaliły inaczej) oraz podmiotowi określone w umowie, gdy rozwiązanie powstało w związku z wykonywaniem tej umowy.

Celem artykułu jest analiza wielkości rynku projektów wynalazczych w ujęciu regionalnym. Analiza dotyczy trzech projektów wynalazczych, tj. wynalazków, wzorów użytkowych i wzorów przemysłowych. Obiektem zainteresowania jest Polska w podziale administracyjnym oraz inne kraje europejskie.

Struktura artykułu jest następująca – po wstępie, przedstawieniu celu oraz zakresu pracy przedstawiono ochronę projektów wynalazczych w Polsce z uwzględnieniem podziału administracyjnego kraju. Przeanalizowano liczbę zgłoszeń i udzielanych praw na wybrane projekty wynalazcze, uwzględniono tempo zmian tych wartości w latach 2004–2011 oraz rodzaje wnioskodawców. W odniesieniu do wzorów przemysłowych ograniczono się jedynie do podania ich liczby w poszczególnych latach, ze względu na brak danych dotyczących liczby wzorów w poszczególnych województwach. W dalszej części artykułu podjęto się interpretacji liczby udzielanych praw wyłącznych w różnych krajach europejskich. Wyliczono średnią liczbę patentów dla okresów 1995–2004 oraz 2005–2011. Podsumowanie rozważań i ważniejsze wnioski kończą niniejszą pracę.

ZAKRES I METODYKA BADANIA

Dla zobrazowania dynamiki zmian zgłoszeń wynalazków i wzorów użytkowych według województw zastosowano średnie tempo zmian. Najpierw obliczono indeksy łańcuchowe dla poszczególnych lat: $i = y_n/y_{n-1}$, gdzie i – indeks łańcuchowy, y_n – okres badany, bieżący rok, dla którego jest wyznaczany wskaźnik, y_{n-1} – okres bazowy, rok poprzedzający rok bieżący. Następnie z otrzymanych wskaźników wyliczono średnie tempo zmian dla lat 2004–2011:

$$\overline{i}_G = \sqrt[n]{i_{n/n-1} \cdot i_{n-1/n-2} \cdot \dots \cdot i_{2/1}} = \sqrt[n]{i_{n/1}} - 1,$$

gdzie: i_G – średnie tempo zmian dla dekady.

Źródłem danych liczbowych dotyczących projektów wynalazczych są bazy danych WIPO, Eurostat i materiały GUS.

OCHRONA PROJEKTÓW WYNALAZCZYCH W REGIONACH POLSKI

Według art. 24 ustawy z dnia 30 czerwca 2000 r. Prawo własności przemysłowej patent to prawo wyłączne udzielane na wynalazek – bez względu na dziedzinę techniki – który jest nowym rozwiązaniem, posiadającym poziom wynalazczy, tzn. niewynikający dla znawcy w sposób oczywisty ze stanu techniki i nadającym się do przemysłowego stosowania.

Posiadanie patentu daje prawo jego właścicielowi do używania, wytwarzania, oferowania do sprzedaży, jak również importu produktu lub procesu opartego na opatentowanym wynalazku, tym samym zakazując takich działań innym podmiotom bez zgody właściciela. Prawa do patentu są więc prawami monopolowymi, gwarantując wynalazcy przez pewien czas uzyskanie zwrotu kosztów stałych tworzenia nowego wynalazku i uczestnictwo w części społecznych korzyści, które jego wynalazek przynosi społeczeństwu. Wskazuje się, że wiele patentów jest wykupowanych przez przedsiębiorstwa konkurencyjne lub instytucje pośredniczące, nie celem ich bezpośredniego wykorzystania, ale ograniczenia konkurencji [Liberda, 2008].

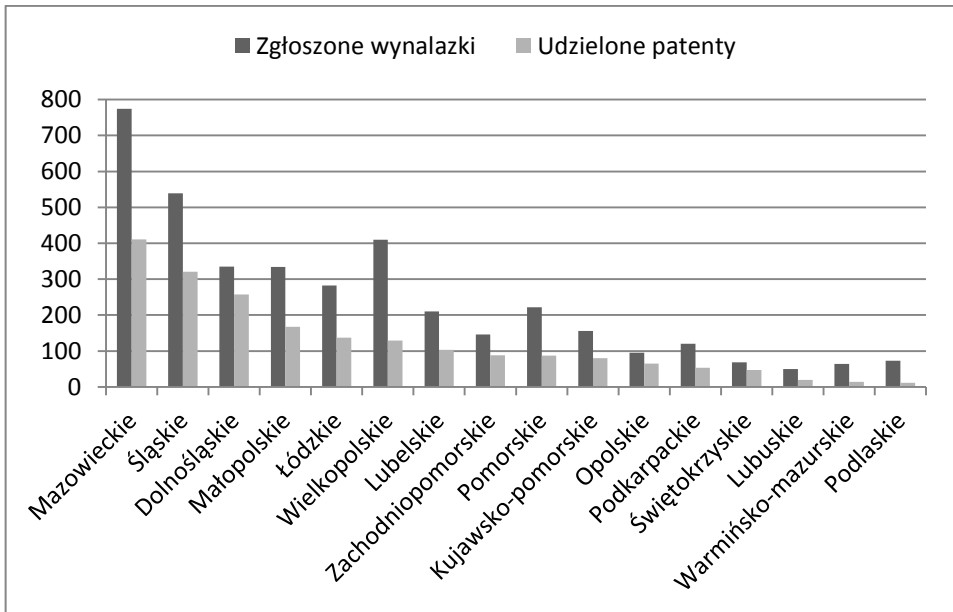
Patent obowiązuje terytorialnie, czyli jest ograniczony granicami geograficznymi danego państwa lub regionu, na którym został udzielony. Patenty udzielane są maksymalnie na 20 lat licząc od dnia dokonania zgłoszenia.

Istnieją trzy procedury [Wąż, Pyrża, 2009, s. 162] ubiegania się o ochronę patentową, tzn. można wybrać trzy ścieżki: krajową, regionalną i międzynarodową. W procedurze krajowej zgłoszenia wynalazku dokonuje się w urzędzie patentowym kraju, w którym chce się uzyskać ochronę patentową. Uzyskana w ten sposób ochrona obowiązuje jedynie na terytorium danego kraju. Wybierając procedurę regionalną zgłoszenia należy dokonać przed urzędem regionalnym powołanym przez umawiające się państwa, a udzielony w ten sposób patent obowiązuje na terytorium państw, które są członkami umowy międzynarodowej i zostały wyznaczone w danym zgłoszeniu. Uzyskanie ochrony patentowej w trybie międzynarodowym możliwe jest dzięki procedurze określonej w Układzie waszyngtońskim z 1970 r. o współpracy patentowej. Układ ten daje możliwość ubiegania się o ochronę w dowolnej liczbie wybranych państw członkowskich na podstawie jednego zgłoszenia, które sporządzone jest w jednym języku i dokonane w jednym zgłoszeniu.

W latach 1980–2011 liczba zgłoszeń wynalazków do Urzędu Patentowego RP podlegała znacznym wahaniom. Maksymalne wartości (ponad 7 tys. zgłoszeń rocznie) odnotowano w latach 1980, 1988, 2000 i 2004, natomiast najniższe wartości (poniżej 3 tys.) zaobserwowano w latach 2006–2008 [WIPO..., 2013, (<http://>)]. Liczba udzielanych patentów wynosiła w omawianym okresie od prawie 7700 w 1980 r. do ponad 3110 w 2011 r.

Najaktywniejszymi województwami pod względem liczby zgłoszeń wynalazków oraz liczby udzielanych patentów były mazowieckie i śląskie. W woje-

wództwie mazowieckim w 2011 r. zgłoszono ponad 770 wynalazków i uzyskano ponad 410 patentów (rysunek 1). W województwie śląskim zgłoszeń patentowych było 539, a udzielanych patentów – 321. Najmniej zgłoszeń patentowych wpłynęło z województw lubuskiego, warmińsko-mazurskiego i świętokrzyskiego, natomiast najmniej udzielonych patentów odnotowano w województwie podlaskim i warmińsko-mazurskim.

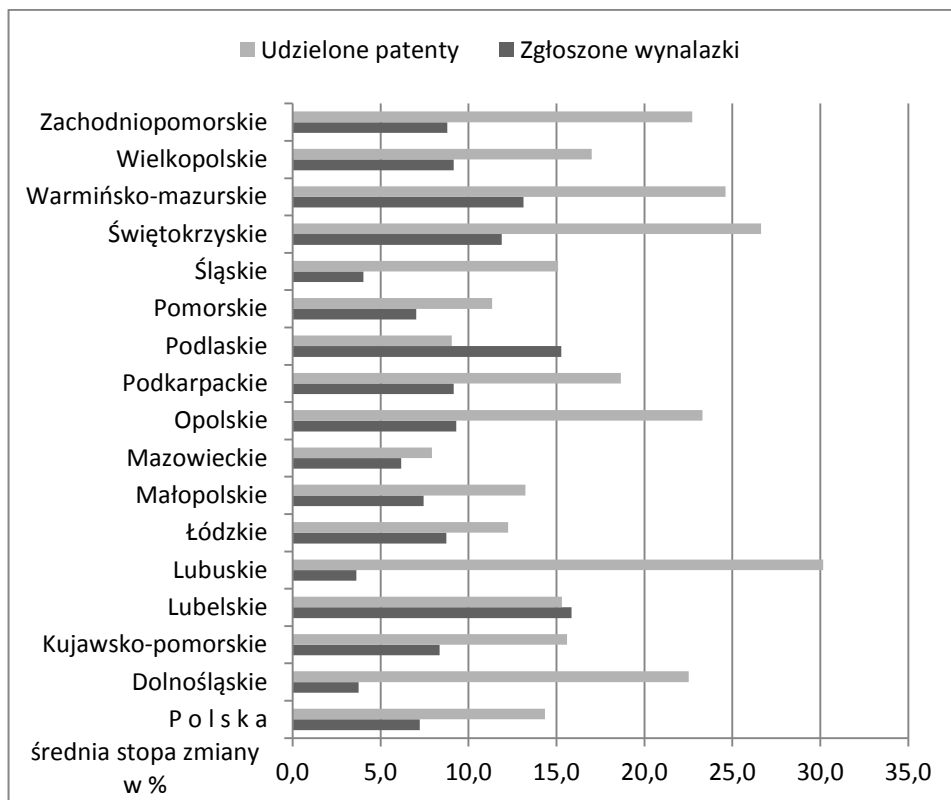

Rysunek 1. Liczba zgłoszonych wynalazków i udzielonych patentów w 2011 r. według województw

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Nauka i technika w 2011 r., 2012].

W latach 2004–2011 odnotowano dodatnie tempo zmian w liczbie zgłoszeń patentowych i udzielanych patentów, średnio z roku na rok liczba zgłoszeń wynalazków wzrastała o ponad 7%, a udzielanych patentów o ponad 14% (rysunek 2).

Największy wzrost w liczbie zgłoszeń patentowych odnotowano w województwach lubelskim i podlaskim, średnio z roku na rok liczba zgłoszeń patentowych wzrastała o około 15–16%. Najmniejsze tempo wzrostu zgłoszeń wynalazków zauważono w województwach dolnośląskim, lubuskim oraz śląskim, po około 4% rocznie. W okresie 2004–2011 odnotowano także dodatnie tempo zmian w liczbie udzielanych patentów. Największą średnią stopę wzrostu zauważono w województwach lubuskim (z roku na rok ponad 30%) i świętokrzyskim (około 27%), najmniejszą w województwach mazowieckim i podlaskim (poniżej 10%).

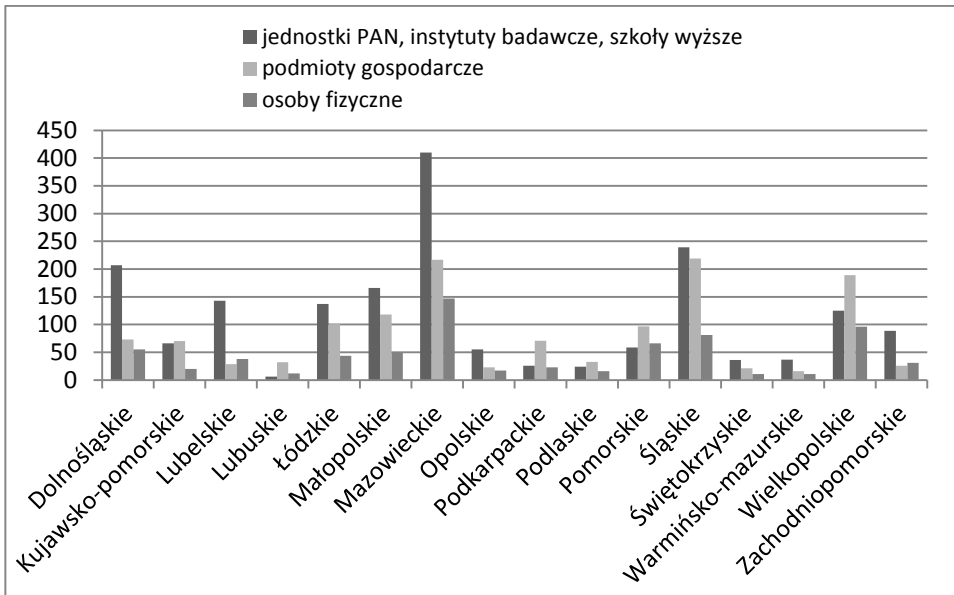

Rysunek 2. Średnie tempo zmian zgłoszeń wynalazków w latach 2004–2011 według województw

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Nauka i technika w 2011 r., 2012].

W 2011 r. liczba zgłaszanych wynalazków w zależności od rodzaju wnioskodawcy oraz województwa pochodzenia przedstawiała się następująco (rysunek 3):

- zgłoszenia od instytutów badawczych, szkół wyższych i jednostek PAN dominowały w dziesięciu województwach, najwięcej wynalazków ze wspomnianych jednostek zgłoszono w województwie mazowieckim – 410, śląskim – 239 oraz dolnośląskim – 207,
- w pozostałych sześciu województwach w zgłoszeniach wynalazków dominował sektor biznesu, m.in. w wielkopolskim (189 zgłoszeń), pomorskim (97 zgłoszeń) i podkarpackim (71 zgłoszeń),
- osoby fizyczne stanowiły w większości województw najmniejszy udział w zgłoszeniach wynalazków do Urzędu Patentowego RP, w 2011 r. osoby fizyczne zgłosiły od 11 wynalazków w województwach świętokrzyskim i warmińsko-mazurskim do 147 w mazowieckim.

Rysunek 3. Liczba zgłoszonych wynalazków według rodzaju głównego wnioskodawcy i województwa w 2011

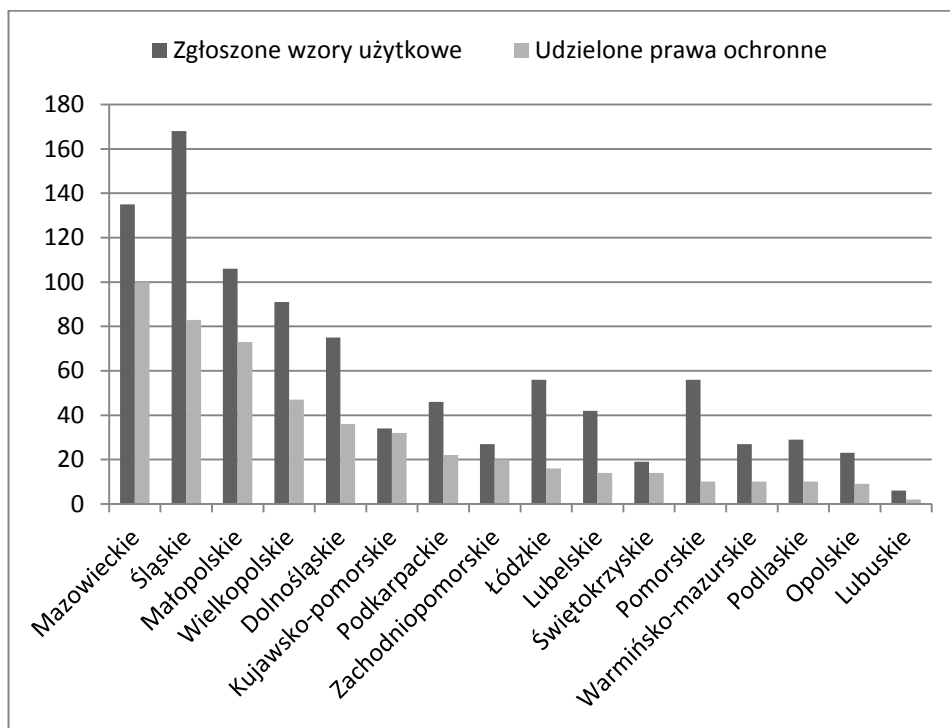
Źródło: opracowanie własne na podstawie [Nauka i technika w 2011 r., 2012].

Wzory użytkowe według ustawy Prawo własności przemysłowej (art. 94) to nowe i użyteczne rozwiązanie o charakterze technicznym dotyczące kształtu, budowy lub zestawienia przedmiotu o trwałej postaci. Wzór użytkowy uważa się za rozwiązanie użyteczne, jeśli pozwala ono na osiągnięcie celu mającego praktyczne znaczenie przy wytwarzaniu lub korzystaniu z wyrobu. Czas trwania prawa ochronnego na wzór użytkowy wynosi dziesięć lat od daty dokonania jego zgłoszenia w Urzędzie Patentowym. Świadectwo ochronne stanowi dokument potwierdzający ochronę wzoru użytkowego.

Główną różnicą pomiędzy wzorem użytkowym a wynalazkiem jest to, że wzór użytkowy nie wymaga spełnienia przesłanki „poziomu wynalazczego”, co oznacza, że nie musi wywoływać zaskoczenia u znawcy jego poziomem technicznym, tak jak to ma miejsce przy wynalazku. Wzór użytkowy, podobnie jak wynalazek, musi cechować nowość i użyteczność.

W Polsce w latach 1980–1989 liczba zgłaszanych i rejestrowanych wzorów użytkowych wzrastała rokrocznie, osiągając w 1988 r. poziom 3740 zgłoszeń [WIPO, 2013, (http)]. Od 1989 r. do 2005 r. liczba zgłoszeń systematycznie obniżała się do poziomu 678 w 2006 r. W 2011 r. liczba zgłoszeń wynosiła ponad 1000 rocznie. Największą liczbę rejestracji wzorów użytkowych odnotowano w 1981 r. – 1800 świadectw ochronnych, a najmniejszą w 2009 r. – 407 świadectw ochronnych. W 2011 r. uzyskano 524 prawa ochronne na wzory użytkowe.

Najwięcej wniosków o rejestrację wzorów użytkowych zgłoszono z województw mazowieckiego (w 2011 r. – 135 zgłoszeń) i śląskiego (168 zgłoszeń), a następnie z Małopolski (106 zgłoszeń). Najmniej zgłoszeń wzorów użytkowych odnotowano w lubuskim, w 2011 r. – 6. Podobnie, najwięcej praw ochronnych na wzory użytkowe zarejestrowano w województwach: mazowieckim, śląskim i małopolskim, w 2011 r. udzielono od 73 do 100 praw ochronnych na wzory użytkowe. Natomiast najmniej udzielonych praw ochronnych zauważono w lubuskim i opolskim – poniżej 10.

Rysunek 4. Liczba zgłoszonych wzorów użytkowych i udzielonych praw ochronnych w 2011 r. według województw

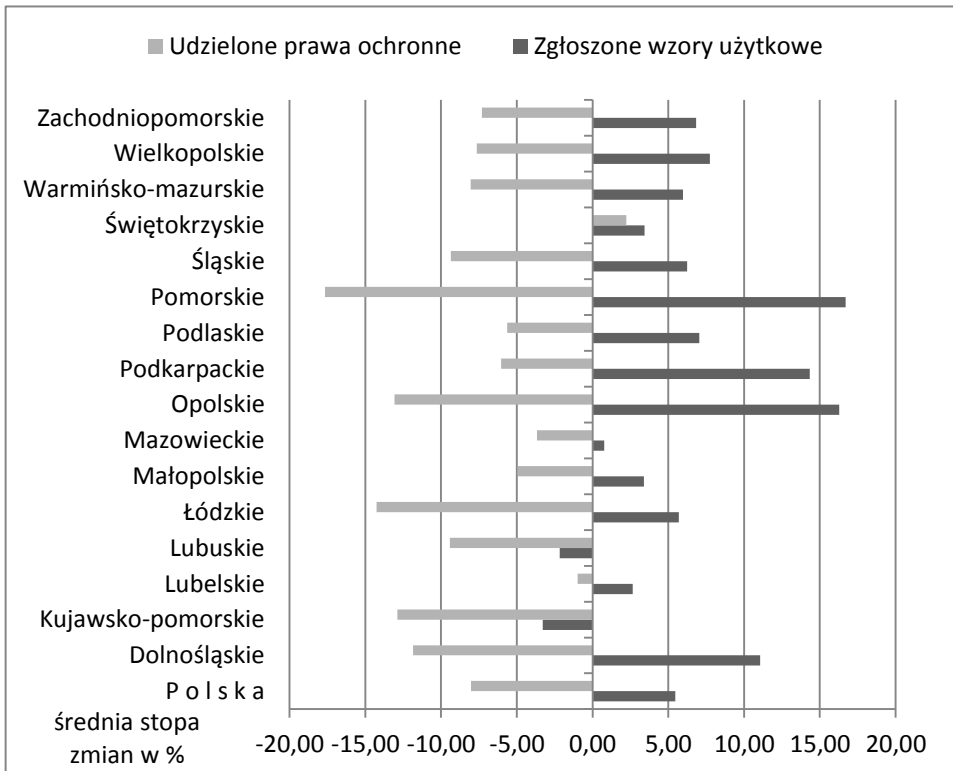
Źródło: opracowanie własne na podstawie [Nauka i technika w 2011 r., 2012].

Średnia stopa zmian w liczbie zgłoszeń wzorów użytkowych w Polsce w latach 2004–2011 była dodatnia, z roku na rok liczba zgłoszeń ulegała zwiększeniu średnio o ponad 5%, natomiast liczba uzyskiwanych praw ochronnych spadała średnio z roku na rok o 8% (rysunek 5).

W latach 2004–2011 w większości województw odnotowano dodatnie tempo zmian w liczbie zgłoszeń wzorów użytkowych. Największą stopę wzrostu zauważono w województwach opolskim i pomorskim, z roku na rok liczba zgło-

szeń wzrastała o ponad 16%. Natomiast w dwóch województwach lubuskim i kujawsko-pomorskim odnotowano ujemne tempo zmian w liczbie zgłoszeń wzorów użytkowych, wynoszące około 2–3%.

W latach 2004–2011 dodatnie średnie tempo zmian odnoszące się do liczby udzielanych praw ochronnych na wzory użytkowe odnotowano jedynie w województwie świętokrzyskim, z roku na rok liczba udzielanych praw ochronnych wzrastała o ponad 2%. W pozostałych województwach zauważono ujemne tempo zmian w liczbie udzielanych praw ochronnych na wzory użytkowe, największe w województwach pomorskim, prawie 18%, a także opolskim i kujawsko-pomorskim, po około 13%.

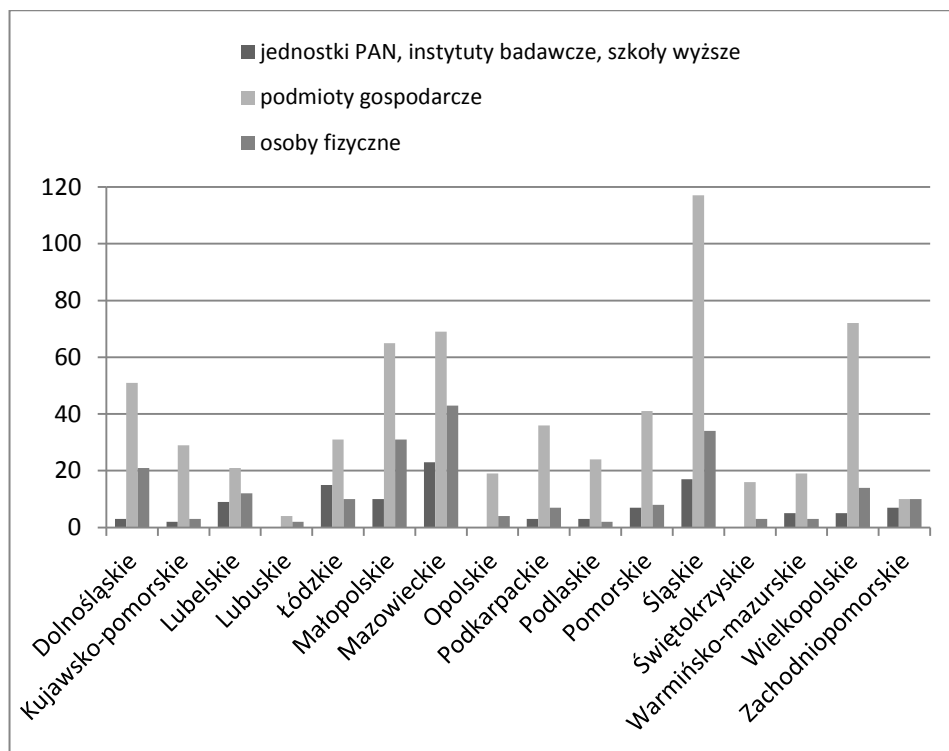

Rysunek 5. Średnie tempo zmian zgłoszeń wzorów użytkowych i uzyskanych praw ochronnych na wzory użytkowe w latach 2004–2011 według województw

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Nauka i technika w 2011 r., 2012].

Najwięcej zgłoszeń wzorów użytkowych w 2011 r. pochodziło od podmiotów gospodarczych, tj. od 4 zgłoszeń w województwie lubuskim do 117 w śląskim (rysunek 6). Największą liczbę zgłoszonych wzorów użytkowych

od instytutów PAN, szkół wyższych i instytutów badawczych odnotowano w województwie mazowieckim, śląskim i łódzkim, od 15 do 23 zgłoszeń. Osoby fizyczne w 2011 r. zgłosiły od 2 wzorów użytkowych w województwach lubuskim i podlaskim do ponad 30 w województwach mazowieckim, śląskim i małopolskim.

Rysunek 6. Liczba zgłoszonych wzorów użytkowych według rodzaju głównego wnioskodawcy i województwa w 2011 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Nauka i technika w 2011 r., 2012].

Kolejnym rodzajem projektu wynalazczego jest wzór przemysłowy. Termin „wzór przemysłowy” pojawił się od momentu wejścia w życie ustawy Prawo własności przemysłowej, wcześniej udzielano praw ochronnych na wzory zdobnicze.

Wzorem przemysłowym nazywa się – za art. 102 ustawy Prawo własności przemysłowej – nową i posiadającą indywidualny charakter postać wytworu lub jego część, nadaną mu w szczególności przez cechy konturów, kształtów, strukturę, kolorystykę lub materiał wytworu, a także przez jego ornamentację. Wytworem może być każdy przedmiot wytworzony w sposób rzemieślniczy

i przemysłowy, obejmujący m.in. opakowanie, kroje pisma typograficznego, symbole graficzne, z wyłączeniem programów komputerowych. Na wzór przemysłowy udzielane jest prawo z rejestracji, które wynosi 25 lat od daty zgłoszenia w Urzędzie Patentowym.

W Polsce chronione są wzory, na które udzielono praw z rejestracji przez Urząd Patentowy RP oraz przez Urząd Harmonizacji Rynku Wewnętrznego (OHIM). Wzory z ochroną udzieloną przez OHIM chronione są na całym terytorium Unii Europejskiej na podstawie jednolitego prawa wyłącznego [Adamczak, Dobosz, Gędłek, 2009].

W Polsce w pierwszej dekadzie XXI w. w porównaniu do ubiegłego stulecia zainteresowanie wzorami przemysłowymi znacznie wzrosło. W latach 80. XX w. liczba zgłoszeń wzorów przemysłowych nie przekroczyła 400 rocznie, a liczba rejestracji tych wzorów wynosiła 155. Dwie dekady później roczna liczba zgłoszeń wzorów przemysłowych kształtowała się od ponad 1500 do około 2500, a roczna rejestracja wynosiła ponad 1200 wzorów rocznie. Przeprowadzenie analiz liczby wzorów przemysłowych z uwzględnieniem podziału administracyjnego Polski ze względu na brak danych liczbowych jest niemożliwe.

Wysoka pozycja województwa mazowieckiego podyktowana jest wysokimi nakładami na działalność B+R. W 2011 r. [Nauka..., 2012] prawie 44% nakładów bieżących ogółem na B+R dla Polski kierowanych było do województwa mazowieckiego. Na drugiej pozycji ze względu na udział nakładów bieżących zajęło województwo małopolskie, gdzie skierowanych było 10% nakładów, a następnie śląskie z ponad 8% udziałem. Atutem województwa mazowieckiego są też zasoby kadry naukowej – liczba zatrudnionych w sferze badawczo-rozwojowej to ponad 19% zasobów całej Polski. W województwie śląskim odnotowano 13% zasobów całej Polski, natomiast w opolskim i lubuskim po około 2%.

Priorytetowym celem polityki gospodarczej Polski powinno być doprowadzenie do zwiększenia nakładów na działalność badawczo-rozwojową, w ramach której powstają nowe rozwiązania. W Polsce odnotowuje się jedne z najniższych nakładów na działalność B+R [Piekut, 2012, s. 77–85] wśród krajów UE, zauważa się także niekorzystną strukturę tych nakładów. Przedsiębiorcy wykazują małe zaangażowanie w finansowanie działalności B+R, a główne obciążenie spoczywa na budżecie państwa.

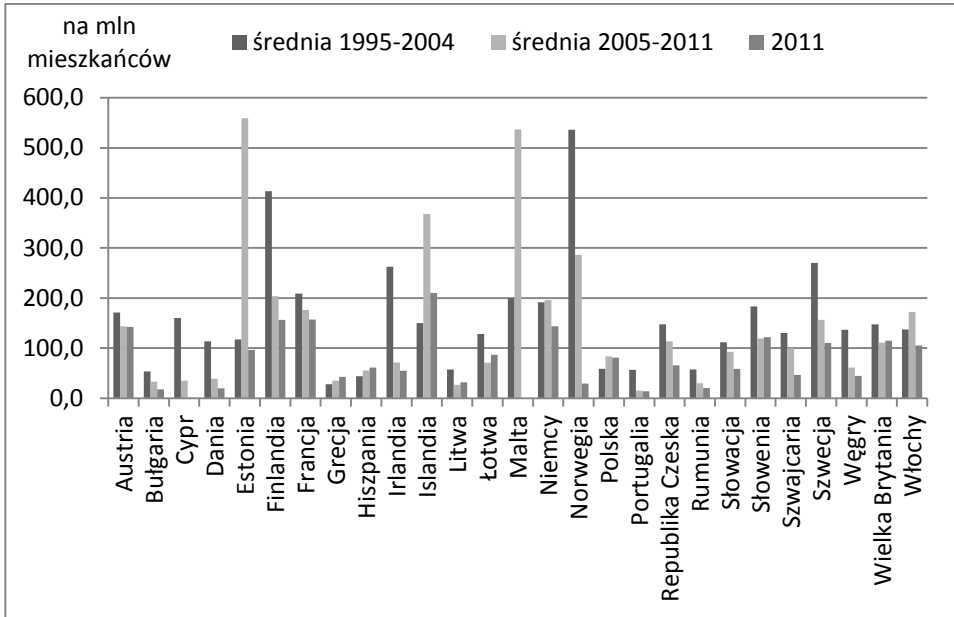
Pewnym wsparciem dla wynalazców są fundusze unijne m.in. w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka *Działanie 5.4 Zarządzanie własnością intelektualną* wspiera przedsiębiorców – należących do sektora MSP, a także osoby fizyczne – wynalazców, prowadzących działalność gospodarczą w ochronie swojej własności intelektualnej [Szczegółowy..., 2010]. Działanie to obejmuje wsparcie finansowe na pokrycie kosztów uzyskania ochrony

własności przemysłowej i wsparcie na pokrycie kosztów związanych z postępowaniem unieważnienia patentu, prawa rejestracji albo prawa ochronnego na wzór użytkowy. Na dzień 8 marca 2013 r. zostały zatwierdzone do realizacji 302 wnioski, które stanowiły około 58% środków do wykorzystania. Natomiast beneficjenci w ramach działania 5.4. wykorzystali do tego czasu ponad 23% środków publicznych. W ramach funduszy unijnych dofinansowane są również projekty zwiększające świadomość przedsiębiorców na temat praw i możliwości ochrony własności przemysłowej oraz korzyści płynących z objęcia rozwiązań ochroną [Piekut, 2010, s. 63–76]. W kolejnym okresie programowania 2014–2020 przewidziane jest dalsze wspieranie komercjalizacji badań, praw własności intelektualnej, jak też zwiększanie praktycznego wykorzystania rozwiązań innowacyjnych [Piekut, 2010]. Polskie podmioty gospodarcze, aby podnieść konkurencyjność, powinny wykorzystać tę szansę, bo doświadczenia krajów wysoko rozwiniętych wskazują, że ochrona projektów wynalazczych doprowadza do uzyskania przewagi konkurencyjnej na rynku.

OCHRONA PROJEKTÓW WYNALAZCZYCH W WYBRANYCH KRAJACH EUROPEJSKICH

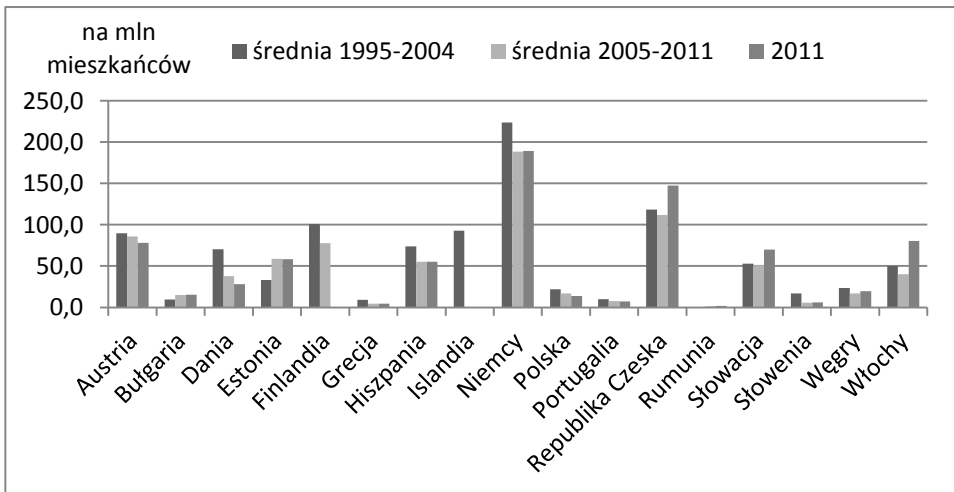
W 2011 r. Polska zajęła 12. na 28 pozycji w liczbie uzyskiwanych patentów – około 81 na milion mieszkańców (rysunek 7). Największą aktywnością w rejestracji patentów w 2011 r. wykazali się: Islandczycy, Finowie, Francuzi, Niemcy i Austriacy, na milion mieszkańców od około 143 do ponad 210 patentów. Najmniej rejestracji odnotowano na Cyprze – 1,2 patentów na milion mieszkańców oraz w Portugalii, Bułgarii i Danii – poniżej 20 na milion mieszkańców. Najwięcej patentów w latach 1995–2004 udzielono w: Finlandii, Norwegii, Irlandii oraz Szwecji. Natomiast w kolejnym okresie 2005–2011 najwięcej wynalazków zarejestrowano w Estonii, na Malcie, w Islandii oraz w Norwegii. Generalnie większość krajów skandynawskich oraz kraje Europy Zachodniej cechują się większą liczbą udzielnych patentów niż kraje Europy Środkowo-Wschodniej. Wśród krajów byłego bloku wschodniego na wyróżnienie pod względem liczby udzielanych patentów zasługuje Estonia.

Wzory użytkowe chronione są tylko w niektórych krajach, m.in.: Austrii, Estonii, Bułgarii, Niemczech, Czechach, Słowacji, Polsce, Hiszpanii. W niektórych krajach zakres ochrony ograniczony jest tylko do pewnego obszaru techniki. W Polsce można uzyskać ochronę na wzór użytkowy, który dotyczy wyłącznie przedmiotu materialnego o trwałej postaci. W niektórych krajach uzyskanie ochrony na wzór użytkowy dotyczy również sposobów i metod wytwarzania produktu [Adamczak, Gędek, 2009, s. 13].

Rysunek 7. Średnia liczba udzielanych patentów w krajach Europy w wybranych okresach lat 1995–2011, na milion mieszkańców

Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy danych WIPO i Eurostat.

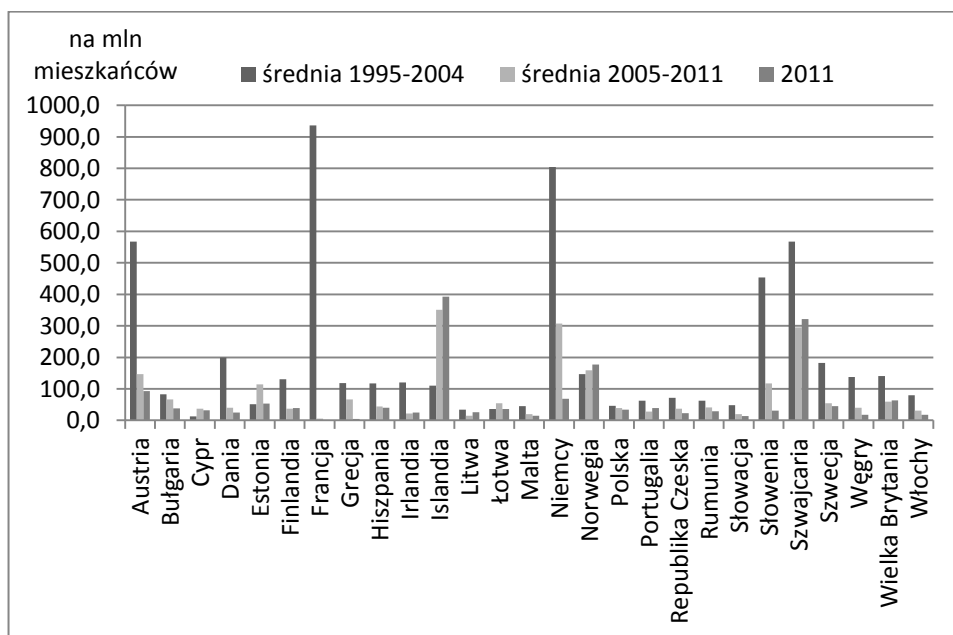

Rysunek 8. Średnia liczba udzielanych praw na wzory użytkowe w krajach Europy w wybranych okresach lat 1995–2011, w przeliczeniu na milion mieszkańców

Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy danych WIPO i Eurostat.

W Polsce w 2011 r. odnotowano prawie 14 zarejestrowanych wzorów użytkowych na milion mieszkańców, co daje 13. spośród 17 pozycji. Największą liczbą rejestrowanych wzorów użytkowych wyróżniali się Niemcy oraz Czesi. W 2011 r. w Niemczech zarejestrowano prawie 190 wzorów użytkowych na milion mieszkańców, a w Czechach, prawie 150 (rysunek 8). Najmniej rejestracji odnotowano w Grecji i Rumunii, w 2011 r. poniżej 5 wzorów użytkowych na milion mieszkańców. Podobnie w okresach wcześniejszych zauważono, że Grecja, ale także Portugalia i Bułgaria wykazywały najmniejszą aktywność w rejestracji omawianych praw wyłącznych.

Największą aktywność w zakresie uzyskiwania praw wyłącznych na wzory przemysłowe w okresie 1995–2004 odnotowano we Francji, w Niemczech, Austrii, Szwajcarii i Słowenii (rysunek 9). W kolejnym okresie (2005–2011) najwięcej wzorów przemysłowych rejestrowano w Islandii, Niemczech oraz Szwajcarii. W 2011 r. w Szwajcarii oraz Islandii zarejestrowano ponad 320 wzorów przemysłowych na milion mieszkańców. Najmniej rejestracji w omawianym roku odnotowano we Francji, w Grecji, Słowacji oraz na Malcie – poniżej 15 na milion mieszkańców. Polska z 34 zarejestrowanymi wzorami przemysłowymi zajęła 14. miejsce (na 27 miejsc).

Rysunek 9. Średnia liczba udzielanych praw na wzory przemysłowe w krajach Europy w wybranych okresach lat 1995–2011, w przeliczeniu na milion mieszkańców

Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy danych WIPO i Eurostat.

PODSUMOWANIE

Innowacyjność gospodarki zależy od skutecznej ochrony praw do wartości niematerialnych. Świadomość i znajomość zasad ochrony prawnej nowych rozwiązań oraz sposobów ich gospodarczej eksploatacji jest niezbędna w działalności dzisiejszych przedsiębiorstw. Otoczenie rynkowe, które zapewnia i respektuje taką ochronę daje jednostkom gospodarczym bodziec do inwestowania w nowatorskie rozwiązania, co jest fundamentalnym warunkiem wzrostu konkurencyjności i lepszego wykorzystania różnorodnych zasobów.

Województwami najaktywniejszymi w zakresie ochrony wynalazków i wzorów użytkowych okazały się: mazowieckie, śląskie, dolnośląskie, wielkopolskie i małopolskie. Natomiast województwa podlaskie i lubuskie wykazały najmniejsze zaangażowanie w rejestrację nowych rozwiązań. We wszystkich województwach zaobserwowano dodatnią dynamikę wzrostu w liczbie zgłoszeń patentowych i udzielanych patentów, a w większości także w zgłoszeniach wzorów użytkowych. Natomiast spada z roku na rok liczba udzielanych praw ochronnych na wzory użytkowe.

Na tle krajów europejskich Polska zajmuje środkowe pozycje w liczbie rejestrowanych projektów wynalazczych. Wśród krajów Europy Środkowo-Wschodniej wyróżniają się Estonia i Słowenia, natomiast prym w Europie wiodą kraje skandynawskie oraz Niemcy i Austria.

LITERATURA

- Adamczak A., Dobosz E., Gędek M., 2009, *Wzory przemysłowe w działalności małych i średnich przedsiębiorstw*, Krajowa Izba Gospodarcza, Urząd Patentowy RP, Warszawa.
- Adamczak A., Gędek M., 2009, *Wynalazki w działalności małych i średnich przedsiębiorstw*, Krajowa Izba Gospodarcza, Urząd Patentowy RP, Warszawa.
- Eurostat *Demographic balance and crude rates* [demo_gind], http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database (dostęp 27.03.2013).
- Górac K., *Własność intelektualna (ochrona i rodzaje praw)*, PARP, www.ksu.parp.gov.pl/res/pl/pk/pakiety_informacyjne/.../01_16.doc (dostęp 20.11.2007).
- Liberda Z.B., 2008, *Patenty w skali światowej i w poszczególnych krajach* [w:] *Tendencje innowacyjnego rozwoju polskich przedsiębiorstw*, red. E. Okoń-Horodyńska, A. Zachorowska-Mazurkiewicz, Instytut Wiedzy i Innowacji, Warszawa.
- Nauka i technika w roku 2004, 2007, 2010, 2011*, GUS, Warszawa, wydania z lat 2006–2012.
- Ozimek I., 2009, *Innowacyjność a ochrona własności intelektualnej* [w:] *Kreator innowacyjności w agrobiznesie*, Wydawnictwo SGGW, Warszawa.

- Piekut M., 2010, *Ochrona własności intelektualnej w Polsce i w krajach europejskich*, „Wiadomości Statystyczne”, nr 12.
- Piekut M., 2012a, *Działalność patentowa Polski na tle świata*, „Zeszyty Naukowe Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego. Ekonomia i Organizacja Gospodarki Żywnościowej”, nr 95.
- Piekut M., 2012, *Nakłady na prace badawczo-rozwojowe wybranych państw*, „Kwartalnik Nauk o Przedsiębiorstwie”, nr 4.
- Programowanie perspektywy finansowej 2014–2020 – Założenie Umowy Partnerstwa*. Projekt z dnia 16 listopada 2012 r., Ministerstwo Rozwoju Regionalnego. www.mrr.gov.pl/fundusze/Fundusze_Europejskie_2014_2020/Programowanie_2014_2020/kr/materialy/Documents/Zal_UP_16112012.pdf (dostęp 16.11.2012).
- Szczegółowy opis priorytetów Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2010.
- Ustawa z dnia 30 czerwca 2000 r. Prawo własności przemysłowej (DzU z 2003 r. nr 119, poz. 1117 z późn. zm.) 2011, Stan prawny na dzień 1 lutego 2011 r., Urząd Patentowy RP, Warszawa.
- Wąż J., Pyrża A., 2009, *Procedury ochrony wynalazków [w:] Poradnik wynalazcy*, red. A. Pyrża, Urząd Patentowy RP, Krajowa Izba Gospodarcza, Warszawa.
- WIPO statistics database*, <http://ipstatsdb.wipo.org/ipstats/patentsSearch> (dostęp 27.03.2013).

Streszczenie

Celem artykułu jest analiza wielkości rynku projektów wynalazczych w ujęciu regionalnym. Analiza dotyczy trzech projektów wynalazczych, tj. wynalazków, wzorów użytkowych i wzorów przemysłowych. Obiektem zainteresowania jest Polska w podziale administracyjnym oraz inne kraje europejskie. W pracy przeanalizowano liczbę zgłoszeń i udzielanych praw na wybrane projekty wynalazcze, uwzględniono tempo zmian tych wartości w latach 2004–2011 oraz rodzaje wnioskodawców. W odniesieniu do wzorów przemysłowych ograniczono się jedynie do podania ich liczby w poszczególnych latach, ze względu na brak danych dotyczących liczby wzorów w poszczególnych województwach. W dalszej części artykułu podjęto się interpretacji liczby udzielanych praw wyłącznych w różnych krajach europejskich. Wyliczono średnią liczbę patentów dla okresów 1995–2004 oraz 2005–2011. Województwami najaktywniejszymi w zakresie ochrony wynalazków i wzorów użytkowych okazały się: mazowieckie, śląskie, dolnośląskie, wielkopolskie i małopolskie, natomiast województwa podlaskie i lubuskie wykazały najmniejsze zaangażowanie w rejestrację nowych rozwiązań. We wszystkich województwach zaobserwowano dodatnią dynamikę wzrostu w liczbie zgłoszeń patentowych i udzielanych patentów, a w większości także w zgłoszeniach wzorów użytkowych. Spada natomiast z roku na rok liczba udzielanych praw ochronnych na wzory użytkowe. Na tle krajów europejskich Polska zajmuje środkowe pozycje w liczbie rejestrowanych projektów wynalazczych. Wśród krajów Europy Środkowo-Wschodniej wyróżniają się Estonia i Słowenia, natomiast prym w Europie wiodą kraje skandynawskie oraz Niemcy i Austria.

Słowa kluczowe: patenty, wzory użytkowe, wzory przemysłowe, przedsiębiorstwa, Unia Europejska

Protection of Invention Projects in Regional Perspective

Summary

The article presents trends in the reporting and recording of inventions, utility models and industrial designs in Poland by region and other EU countries in the years 1995–2011. The data used in the study come from GUS (Poland's Central Statistical Office) and the World Intellectual Property Organization.

The Polish voivodships that are the most active in protecting inventions and utility models include Mazovia, Silesia, Lower Silesia, Greater Poland and Lesser Poland. Podlaskie and Lubuskie Voivodships are the least active. All of the regions experienced a greater number of patent applications, patents granted and utility patents. However, the number of rights protection granted for utility models is decreasing year by year.

The most active countries in Europe in terms of patent applications were Estonia, Norway, Iceland and Malta while Germany, the Czech Republic and Finland stand out for their high rate of registering utility models. The least active, on the other hand, were Bulgaria, Portugal, Greece and Romania. The countries that registered the most industrial designs include Germany, Switzerland, and Iceland, while Malta, Lithuania and Cyprus registered the fewest.

Poland's activity in these areas was average.

Keywords: patents, utility models, industrial designs, enterprises, the European Union

JEL: O1, O3, R1